

FULLMAKTEN

HD har hatt to betraktninger om "Elverumsfullmakten", en av dem kalt kalt "klippe-klippe". Man må godta den. Den var hjemmelen for Londonregjeringenes provisoriske anordninger, som de ble dømt etter de som hadde navnet sitt på listen. Koht har på et lydbånd uttalt at den aldri er blitt vedtatt, Og professor Skeie har uttalt at slik lovløshet har det ikke tidligere vært i dette landet. Men makta rår.

Hva gjorde regjeringen for å hindre katastrofen? Så den tegnene?

Fra 20 mars 1935 hadde vi regjeringen Nygaardsvold med pasifisten Koht som utenriksminister. Som lærd historieprofessor ble Koht gurun i regjeringen.

Den tyske hær vokste fra 10 divisjoner i 1933 til 51 i 1938 og fortsatte å vokse. Det var visst bare Forsvaret som la merke til det her hjemme. Dessuten bygget tyskerne opp en meget sterk angrepsflystyrke. Men skulle de prøve seg, ville den britiske flåten være sterk nok til å feie tyske flåtestyrker og transporter av havets overflate, mente blant andre Hambro Dessuten manglet tyskerne bensin, het det

Ved utenriksdebatten i februar 1936 uttalte Torp (A) at når regjeringen ikke hadde foreslått øvelsene sløyfet, var det fordi det passet det arbeidende folks interesser best. Etter Versaillesfreden skulle Rhinland være demilitarisert. Kort etter besatte tyskerne Rhinland mot de militære sjefers råd

Det tyske mønster var klart. De skulle ta bit for bit, Østerrike, Sudetenland, Tsjekkoslovakia, Polen. I 1938 marsjerte tyske tropper inn i Østerrike. Hitler forkynte at hans hjemland var kommet tilbake til riket

Men mesterstykket skjedde da Chamberlain, Daladier, Mussolini og Hitler om høsten bestemte at de tyskbefolkede områdene i Vest-Tsjekkoslovakia skulle avstås til Tyskland for å bevare freden.

Chamberlain kom tilbake til London og viftet med et papir: Fred i vår tid

I begynnelsen av 1939 ble den tsjekkiske Hacha innkalt til Berlin og i løpet av en natt truet til å underskrive på at han overlot sitt land i det tyske rikes beskyttelse. Tyskland var sterkt nok til at Hitler syntes å skulle true seg frem. Nå gjenstod den polske korridor, en vanskapning oppstått etter den første verdenskrig

Da Tyskland og Sovjet i august 1939 undertegnet en støtte- og vennsapsavtale, ble Polen angrepet 1. september. 3. september erklærte Frankrike og England Tyskland krig. Men da Sovjet angrep Polen fra øst atten dager etterpå, kom det ingen krigserklæring til Sovjet. I en hemmelig tilleggsavtale ble Finland overlatt til Sovjet, som etablerte Kuusinens revolusjonære finske regjering i Terijokki. Og støttet den med

tropper fra Leningrads militærdistrikt. Under forsvarsdebatten 10.3.39 hadde Mowinckel erklært at Norge var venner med alle. Det hadde forutsatt at vi var istand til å forsvare vår nøytralitet. Men i februar 1940 greide vi ikke å hindre at britiske marinestridkrefter angrep Altmark i Jøssingfjord i norsk territorialfarvann. Medvirkende til at Hitler angrep Norge.

I overgangen mars april kom det advarsler om tysk angrep fra pålitelige kilder. Nå burde det vært mobilisert.

England gjorde kunststykket da de la miner i norsk territorialfarvann for å tvinge den tyske malmtrafikken ut av norsk farvann. Samtidig gjorde de klar tropper til landsetting i Narvik, Trondheim, Bergen, Stavanger for å komme tyskerne i forkjøpet. Generalstaben ba om mobilisering. Men 8 april brukte Koht og Stortinget tiden til å forberede protest mot mineleggingen. Ikke engang da et tysk trosskip ble torpedert, og de som ble reddet sa de skulle til Bergen for å kaste ut engelskmenn, ble det mobilisert. Den 9 april senket Oscarsborg Blücher Natt til 10 april stanset en improvisert styrke tyske fallskjermjegere på Midtskogen og gjorde det mulig for konge og regjering å berge seg unna til Trysil.

Kongen og Koht sa nei til ta en regjering med Quisling. Den 11 april ble Ruge kommanderende general, og nå var det ingen vei utenom krig. Engelskmennene ga løfte om at de ville komme med store styrker straks, regjeringen samlet seg, og som Nygaardsvold sier, flyktet unna,

Krigen ble preget av tyske nådeløse angrep og norsk tapper motstand. Militært monnet det lite, selv om krigen i Norge varte til 10 juni. Da kapitulerte samtlige norske styrker. Og "skulle ikke ta våpnene opp igjen mot tyskerne eller deres forbundne" Engelskmennene. tvang kongen og regjeringen med seg, og ikke minst viktig, fikk hånd om flåten

De nordmenn som etterhvert samlet seg i England ble formelt frivillige under engelsk kommando, Nordmenn som skulle slåss mot russerne i Finland kom tilbake.. Livet måtte gå videre. Tusenvis av nordmenn jobbet med brakkesnekring, på flyplasser og på tyske militære anlegg. Norsk militær innsats i Norge foregikk etter følgende mønster. Nordmenn utdannet i England ble sendt over alene eller i små grupper, skulle ta imot våpen og utdanne mannskap til styrker som skulle stå klar når invasjonen kom Det kom også engelske raid på kysten. Regjeringen i London, særlig Nygaardsvold selv, var lite glad i dette. Det krevde store offer av sivilbefolkningen. Men holdt kampviljen oppe.

Men noen nordmenn fikk prøve seg på virkelig krig., frontkjemperne. Major Einar Sagen skrev etter krigen i "Eit politisk fallittbu" (1946): Og eg reknar det som ein juridisk kjempebommert at dei vart sette i fengsel. Eg

ville som krigsminister ha sagt. Velkommen heimatt til Norge og retta deim handi.. Allerede om høsten arbeidet Churchill for utsoning med gamle fiender. Han så for seg et forbund mellom USA, England, Frankrike og Vest.Tyskland, stolte ikke på Sovjet.

Villskapen i oppgjøret med "svikerne" var voldsom, og mange som ikke hadde noen innsats å skryte av benyttet anledningen til å fremstå som superjøssinger.

Mange var kastet ut av sine hjem. Hadde de midler, var de beslaglagt. Hustruen slet til hun stupte for å holde restene samlet. Barn ble mobbet.

De som først skulle vært stillet for retten var regjeringen, som hadde vært blind og døv, usikker og vakkende.

Hamar, 15 desember 1998

Anton Olstad, oblt, cand philol.

Vjære Beardseth, kjære venn!

Svette dettet til Østlandene, men her ikke
sett noe mer til det

Gledelig i ut og godt nytt år!

